

Medya Okuryazarlığı

Sosyal Medya Uygulamalarıyla Sosyal Bilgiler Öğretimi

Editörler:

Gül TUNCEL

Cem AKAR

Editörler: Prof. Dr. Gül TUNCEL • Cem AKAR

Medya Okuryazarlığı
SOSYAL MEDYA UYGULAMALARIYLA SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ

ISBN 978-625-8844-03-0

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2026, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır; indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Ağustos 2026, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Özgürel
Dizgi-Grafik Tasarım: Beyza Nur Erdoğan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sayfa Basım Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
İvedik OSB Matbaacılar Sit. 1514. Cad. No: 23-25
Yenimahalle/ANKARA

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 77079

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Gerçek nedir? Bir bilginin doğruluğuna nasıl karar veririz? Sosyal medyada karşımıza çıkan bir fotoğraf gerçeği ne kadar yansıtır? İzlediğimiz bir video, okuduğumuz bir paylaşım ya da karşılaştığımız bir haber ne ölçüde güvenilirdir? Reklamlar yalnızca bir ürünü mü tanıtır, yoksa aynı zamanda belirli değerleri, kimlikleri ve yaşam tarzlarını da mı inşa eder? Dijital çağın bireyleri olarak her gün karşılaştığımız bu sorular, artık yalnızca iletişim alanının değil, aynı zamanda eğitimin ve vatandaşlık bilincinin de temel meseleleri arasında yer almaktadır.

Bilginin üretim, dolaşım ve tüketim biçimlerinin köklü biçimde değiştiği günümüzde, sosyal medya platformları bireylerin dünyayı anlamlandırma süreçlerinde önemli bir rol üstlenmektedir. Özellikle çocuklar ve gençler için sosyal medya; haber alma, iletişim kurma, eğlenme, öğrenme ve kimlik geliştirme süreçlerinin ayrılmaz bir parçası hâline gelmiştir. Ancak bu yeni medya ekosistemi, sunduğu fırsatların yanı sıra yanlış bilgi, dezenformasyon, manipülasyon, kutuplaşma ve tüketim kültürünün yeniden üretimi gibi çeşitli riskleri de beraberinde getirmektedir. Bu nedenle günümüz bireylerinin yalnızca bilgiye erişebilen değil, aynı zamanda bilgiyi sorgulayabilen, değerlendirebilen, analiz edebilen ve etik biçimde üretebilen medya okuryazarı bireyler olarak yetiştirilmeleri büyük önem taşımaktadır.

Tam da bu noktada sosyal bilgiler eğitimi, demokratik toplumun etkin, sorumlu ve eleştirel düşünebilen vatandaşlarını yetiştirme amacıyla medya okuryazarlığı becerilerinin kazandırılmasında önemli bir işleve sahiptir. Sosyal bilgiler dersi; eleştirel düşünme, karar verme, araştırma, dijital vatandaşlık, insan hakları, kültürel farkındalık ve aktif katılım gibi beceri ve değerleri içeriğinde barındırması nedeniyle, sosyal medya araçlarının eğitimsel amaçlarla kullanılmasına elverişli bir öğrenme alanı sunmaktadır.

Bu kitap, sosyal medya uygulamalarını yalnızca öğrencilerin günlük yaşamlarının bir parçası olan teknolojik araçlar olarak değil, aynı zamanda öğrenmeyi destekleyen, katılımı artıran, iş birliğini teşvik eden ve eleştirel medya okuryazarlığını geliştiren pedagojik ortamlar olarak ele almaktadır. Sosyal bilgiler öğretiminin temel amaçlarıyla sosyal medya araçlarının sunduğu imkânları bir araya getiren bu çalışma, öğretmenlere, öğretmen adaylarına, araştırmacılara ve alana ilgi duyan tüm okuyuculara kuramsal bir çerçeve ve uygulamaya dönük öneriler sunmayı amaçlamaktadır.

Dijital çağın karmaşık bilgi ortamında öğrencilerin yalnızca bilgiyi tüketen değil, aynı zamanda sorgulayan, anlamlandıran ve sorumlu bir şekilde üreten bireyler olarak yetişmeleri, eğitim dünyasının öncelikli sorumluluklarından biridir. Bu kitabın, sosyal medya ile çevrili bir dünyada sosyal bilgiler öğretimine ilişkin yeni bakış açıları geliştirilmesine, medya okuryazarlığı bilincinin güçlendirilmesine ve daha bilinçli dijital vatandaşların yetişmesine katkı sağlaması en büyük temennimizdir.

Bilginin hızla dolaşıma girdiği, gerçek ile inandırıcının çoğu zaman iç içe geçtiği bir dünyada, doğru soruları sorabilen bireyler yetiştirebilmek umuduyla...

Gül TUNCEL

22.08.2026

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

1. KISIM

KURAMSAL TEMELLER

- Bölüm: Medya Okuryazarlığının Düşünsel Serüveni:
Kuramlar, Yaklaşımlar ve İlkeler**
Yağmur ALTINÖZ, Yıldız Teknik Üniversitesi
ORCID No: 0009-0004-6793-6409
- Bölüm: Sosyal Medya Okuryazarlığı: Kuramdan Uygulamaya Bir İnceleme**
Gül TUNCEL, Marmara Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-2448-7955
- Bölüm: Sosyal Medya, Yapay Zekâ ve Sosyal Bilgiler Öğretiminin
Geleceği: Fırsatlar, Sınırlılıklar ve Tehditler**
Cemal Gökhan OL, Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID: 0000-0001-7927-2751
Yücel KABAPINAR, Marmara Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-6039-0096
- Bölüm: Dijital Öğretmen Yeterlikleri, Uluslararası Çerçeveler ve
Sosyal Medya Pedagojisi**
Hamit ÇALIŞKAN, Marmara Üniversitesi
ORCID No: 0009-0002-0049-5405
- Bölüm: Sosyal Medya Uygulamalarıyla Öğretimde Ölçme Değerlendirme**
Gül TUNCEL, Marmara Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-2448-7955

2. KISIM

UYGULAMA ÖRNEKLERİ

- Bölüm: Ses Tabanlı Öğrenme: Podcast ve Clubhouse Örnek Uygulamaları**
Erdinç AKSAN, Marmara Üniversitesi
ORCID No: 0009-0007-1606-354X
Oğuzhan KOÇ, Marmara Üniversitesi
ORCID No: 0009-0007-7448-4393
- Bölüm: Mikroöğrenme Yaklaşımıyla Sosyal Bilgiler Öğretimi:
Tiktok ve Instagram Reels Örneği**
Cem AKAR, Marmara Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-8960-6345

- 8. Bölüm: Video Tabanlı Öğrenme ile Sosyal Bilgiler Öğretimi:
Youtube ile Öğrenme**
Harun ÇAĞAN
ORCID No: 0009-0009-9408-1430
- 9. Bölüm: Sosyal Bilgiler Öğretiminde Görsel Tabanlı Öğrenme:
Pinterest ve Instagram**
Orkun DURGUN, Marmara Üniversitesi
ORCID No: 0009-0009-3878-0894
- 10. Bölüm: Topluluk ve Grup Çalışmalarıyla Öğrenme:
Facebook ve Telegram Örneği**
Yağmur KAMBAY, Marmara Üniversitesi
ORCID No: 0009-0004-2630-9433
- 11. Bölüm: Metin ve Tartışma Tabanlı Öğrenme: İnternet Günlükleri Örneği**
Mehmet Şükrü CAN, Marmara Üniversitesi
ORCID No: 0009-0005-5895-9171
- 12. Bölüm: Yapay Zekânın Sosyal Bilgiler Dersi Sınıf Ortamlarına Katkısı:
Çoklu Bakış ve Örnek Olay Üzerinden Değerlendirmeler/Uygulamalar**
Yücel KABAPINAR, Marmara Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-6039-0096
Cemal Gökhan OL, MEB
ORCID: 0000-0001-7927-2751
- 13. Bölüm: Sosyal Bilgiler Dersinde Dijital Oyunların Eğitsel Potansiyeli:
Minecraft ve Animal Crossing Oyunları Uygulama Örnekleri**
Özgür ELBAŞ
ORCID No: 0009-0003-1755-6101

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	iv

1. KISIM

KURAMSAL TEMELLER

1. BÖLÜM

MEDYA OKURYAZARLIĞININ DÜŞÜNSEL SERÜVENİ: KURAMLAR, YAKLAŞIMLAR VE İLKELER

Giriş.....	3
Medya Okuryazarlığının Tarihsel Gelişimi.....	4
Medya Okuryazarlığının Temel Becerileri.....	9
Medya Kuramları.....	11
Medya Okuryazarlığı Temel İlkeleri	15
Sonuç	20
Kaynakça.....	22

2. BÖLÜM

SOSYAL MEDYA OKURYAZARLIĞI: KURAMDAN UYGULAMAYA BİR İNCELEME

Giriş.....	25
Sosyal Medya Okuryazarlığı ve Boyutları	26
Sosyal Medya Okuryazarlığı Modelleri	29
Sosyal Medya Platformlarının Yapısal Özellikleri.....	32
Sosyal Medya İçeriklerini Analiz Etme	33
Sosyal Bilgiler Eğitimi ile Sosyal Medya Okuryazarlığı İlişkisi.....	38
Kaynakça.....	41

3. BÖLÜM

SOSYAL MEDYA, YAPAY ZEKÂ VE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNİN GELECEĞİ: FIRSATLAR, SINIRLILIKLAR VE TEHDİTLER

Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yapay Zekâdan Nasıl Yararlanılabilir?.....	48
Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sürükleyici Teknolojiler, Genişletilmiş Gerçeklik Uygulamaları ve Yeni Öğrenme Deneyimleri.....	49
Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Dijital Etik İlişkisi	57

Sonuç ve Tartışma	60
Kaynakça.....	61

4. BÖLÜM

DİJİTAL ÖĞRETMEN YETERLİKLERİ, ULUSLARARASI ÇERÇEVELER VE SOSYAL MEDYA PEDAGOJİSİ

Giriş.....	63
Öğretmenlerin Dijital Yeterlik Gelişimine İlişkin Çerçevesel	65
Sosyal Medya Pedagojisi.....	69
Sosyal Medyanın Kavramsal Temelleri.....	69
Eğitimde Sosyal Medya: Öğrenme ve Öğretme Süreçlerine Yansımaları	70
Sosyal Medya Uygulamaları ve Eğitimin Paydaşları.....	71
Sosyal Medya ve Riskler.....	75
Sosyal Medya Pedagojisi ve TYMM Sosyal Bilgiler Öğretim Programı	76
Kaynakça.....	79

5. BÖLÜM

SOSYAL MEDYA UYGULAMALARIYLA ÖĞRETİMDE ÖLÇME DEĞERLENDİRME

Giriş.....	83
Rubrikler ile Ölçme Değerlendirme	85
Anlam Çözümleme Tabloları (AÇT) ile Ölçme Değerlendirme.....	88
Kaynakça.....	90

2. KISIM

UYGULAMA ÖRNEKLERİ

6. BÖLÜM

SES TABANLI ÖĞRENME: PODCAST VE CLUBHOUSE ÖRNEK UYGULAMALARI

Giriş.....	95
Podcastlerin Sosyal Bilgiler Öğretimindeki Yeri.....	96
Podcast Kullanımına Yönelik Riskler ve Sınırlılıklar.....	98
Podcastler ile Öğretim Uygulamaları	99
Podcastler ve Öğrenme Çıktısı İlişkisi: Örnek Tartışma Soruları.....	100
Clubhouse'da Gerçekleşen Kurgu Görüşme Metni.....	105
Öğrenme Çıktısına Yönelik Örnek Tartışma Soruları.....	107

Clubhouse'da Gerçekleşen Kurgu Görüşme Metni	108
Sonuç.....	110
Kaynakça.....	110

7. BÖLÜM

MIKROÖĞRENME YAKLAŞIMIYLA SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ: TIKTOK VE INSTAGRAM REELS ÖRNEĞİ

Giriş.....	113
Kavramsal Çerçeve: Mikroöğrenme ve Kısa Video Tabanlı Öğrenme Yaklaşımları.....	114
Bir Mikroöğrenme Yaklaşımı Olarak Kısa Video Tabanlı Öğrenme.....	114
2024 SBDÖP ile Mikroöğrenme ve Kısa Video Yaklaşımının Uyumuna	117
Kısa Video Tabanlı Sosyal Medya Öğrenme Ortamlarının Tekno-Pedagojik Olanakları: TikTok ve Instagram Reels	117
Mikroöğrenmenin TeknoPedagojik Temelleri	118
Uygulama Örnekleri	120
Örnek Uygulama 1: Ders planı.....	120
Örnek Uygulama 2: Tarihsel Karakterlerin Canlandırılması	123
Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mikroöğrenmeyi Kullanımına Yönelik Rehber İlkeler	126
Sonuç.....	127
Kaynakça.....	127

8. BÖLÜM

VIDEO TABANLI ÖĞRENME İLE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ: YOUTUBE İLE ÖĞRENME

Giriş.....	131
Video Tabanlı Öğrenme	132
YouTube ile Öğrenme	134
Öğrenci Üretimli YouTube Videoları ve Sosyal Bilgiler Öğretimi	135
Sonuç.....	137
Kaynakça.....	146

9. BÖLÜM

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE GÖRSEL TABANLI ÖĞRENME: PINTEREST VE INSTAGRAM

Giriş.....	149
Pinterest ve Instagram'ın Sosyal Bilgiler Öğretimindeki İşlevi	150
Riskler ve Sınırlılıklar.....	152
Görsel Tabanlı Öğrenme ile Öğretim Uygulamaları	153

Etkinlik 1: Sanal Küratörler İř Başında: Dijital Kültür Müzesi – Pinterest Panosu	153
Birinci Ařama: Ders �ncesi Hazırlık.....	154
İkinci Ařama: Birinci Ders (40 dk)	155
���nc� Ařama: İkinci Ders (40 dk)	156
Kanıtı Dayalı �r�n	157
��renme Kanıtları ve Değerlendirme Süreci	157
Öğretmen İpuçları	158
Etkinlik 2: Instagram’da Kanıtı Dayalı Dijital Farkındalık ve Sosyal Medyada Kamuoyu Oluřturma Etkinliği	158
Birinci Ařama: Ders �ncesi Hazırlık.....	159
İkinci Ařama: Birinci Ders (40 dk)	160
���nc� Ařama: İkinci Ders (40 dk)	162
�r�n Beklentisi.....	163
�rnek mini hik�ye akışı:	163
��renme Kanıtları ve Değerlendirme Süreci	163
Öğretmen İpuçları	164
Sonuç.....	164
Kaynakça.....	165

10. BÖLÜM

TOPLULUK VE GRUP çALIşMALARıyla ÖĞRENME: FACEBOOK VE TELEGRAM ÖRNEĞİ

Giriş.....	167
Facebook ve Telegram Gruplarının Sosyal Bilgiler ��retimindeki İşlevi.....	168
Etkinlik 1: Ortak Mirasın İzinde; İstanbul Arkeoloji Müzesi Dijital Keřif Etkinliği	170
Etkinlik 2: “Birlikte G��l�y�z” Dayanışma ve Sorumluluk Etkinliği.....	173
Sonuç.....	176
Kaynakça	178
EK 1- Sikke Salonu Etkinlik Formu	179
EK 2- Sorumluluk Alıyorum Etkinliği:	180
EK 3- Telegram Anlık Quiz Uygulaması:.....	181

11. BÖLÜM

METİN VE TARTIşMA TABANLI ÖĞRENME: İnternet Günlükleri ÖRNEĞİ

Giriş.....	183
Sosyal Bilgiler ��retiminde Bir ��renme Aracı Olarak İnternet Günlükleri	184
Farklı Se�enekleriyle İnternet Günlükleri.....	186
İnternet G�nl�klerinin Kullanım Rehberi.....	187

Sonuç.....	189
Uygulama Örnekleri	191
Etkinlik 1: “Bilginlerin Günlüğü: İnternet Günlükleri Yoluyla İslam Medeniyeti’nin İnsanlığın Ortak Mirasına Katkılarının Öğretimi”	191
Ek 1. İnternet Günlüğü Etkinlikleri İçin Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı	197
Kaynakça.....	199

12. BÖLÜM

YAPAY ZEKÂNIN SOSYAL BİLGİLER DERSİ SINIF ORTAMLARINA KATKISI: ÇOKLU BAKIŞ VE ÖRNEK OLAY ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRMELER/UYGULAMALAR

Yapay Zekâ ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Ortamlarına Potansiyel Katkısı.....	201
Yapay Zekâ ve Çoklu Bakış Temelinde Ders Planlaması.....	204
Plastik En Büyük Buluş mu En Büyük Tehlike mi? Plastik: En Büyük Buluş (Olumlu Bakış Açısı).....	207
YZ Önerisi Kaynaklar	207
Plastik: En Büyük Tehlike (Olumsuz Bakış Açısı)	208
YZ Önerisi Kaynaklar	208
Empatik Sorular (Başkasının Gözünden Bakma)	209
Düşünsel Sorular (Eleştirel Düşünme).....	209
Ahlaki Sorular (Değerler ve Adalet)	209
Yapay Zekâ ve Örnek Olay Temelli Ders Planlaması.....	215
Araştırmacılar Tarafından Geliştirilen İlave Sorular	220
Kaynakça.....	224

13. BÖLÜM

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE DİJİTAL OYUNLARIN EĞİTSEL POTANSİYELİ: MİNECRAFT VE ANİMAL CROSSİNG OYUNLARI UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Giriş.....	225
Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Dijital Oyunların Kullanımı.....	226
Kaynakça.....	234
Ekler	234
Minecraft Tabanlı Sınıf Etkinliği Planı	234
Animal Crossing: New Horizons Oyunu Temelli Etkinlik Planı	237

1. KISIM

KURAMSAL TEMELLER

1. BÖLÜM

MEDYA OKURYAZARLIĞININ DÜŞÜNSEL SERÜVENİ: KURAMLAR, YAKLAŞIMLAR VE İLKELER

Yağmur ALTINÖZ, Yıldız Teknik Üniversitesi

ORCID No: 0009-0004-6793-6409

Giriş

İnsanoğlunun toplumsal ve kültürel yaşamı, tarih içerisinde yavaş bir değişim gösterirken özellikle 19. yüzyıldan itibaren teknolojinin gelişmesiyle birlikte değişim süreci belirgin bir hız kazanmıştır. Teknolojinin günlük hayatımıza girmesiyle ihtiyaçlarımızın karşılanma biçimleri farklılık göstermeye başlamıştır. Bu durum, günlük hayatımızda işlerimizi yapmayı kolaylaştırırken bir yandan da yaşam biçimimizi, iletişim şeklimizi karmaşıktırmaktadır. Dijitalleşme, mobil teknolojiler ve sosyal medya platformlarının yaygınlaşmasıyla birlikte kitle iletişim araçları bireylerin gündelik yaşamının ayrılmaz bir parçası hâline gelmiştir. 21. yüzyıl ile birlikte bir bireyin toplumsal hayata uyum sağlayabilmesi, kendini ifade edebilmesi ve bilgiye ulaşabilmesi için medya okuryazarlığı gibi bir gereklilik ortaya çıkmıştır (Gündüz Kalan, 2011).

Günümüzde medya ekosistemi yalnızca geleneksel kitle iletişim araçlarından oluşmamakta; sosyal medya platformları, algoritmik öneri sistemleri, kullanıcı üretili içerikler ve yapay zekâ destekli uygulamalar bilgi dolaşımının temel belirleyicileri hâline gelmektedir. Bu durum bireylerin büyük miktarda bilgiye erişimini kolaylaştırırken aynı zamanda yanlış bilgi (misinformation), dezenformasyon (disinformation), manipülatif içerikler ve yankı odaları (echo chambers) gibi yeni riskleri de beraberinde getirmektedir. Bu nedenle medya okuryazarlığı yalnızca medya mesajlarını çözümleme becerisi değil; aynı zamanda bilgi kaynaklarını sorgulama, dijital ortamlarda güvenilir bilgiye ulaşma ve çevrimiçi katılım süreçlerini bilinçli biçimde yönetebilme yeterliliği olarak değerlendirilmektedir (European Commission: Directorate-General for Education, 2026; Hobbs, 2021; UNESCO, 2021).